

UNITÁRIUS JÖVENDŐ

Egyháztársadalmi, hitéleti és misszói célokat szolgáló lap.

Felelős szerkesztő: Kovács Lajos brassói lelkész-esperes.

Megjelenik minden hónapban. Előfizetési ára Romániában évi 100 lej. Magyarországon évi 4 Pengő. Más országokban ennek megfelelő összeg.

Unitárius testvéreimhez!

Ritkán történik, hogy szóljunk ti hozzátok, unitárius testvéreim, kik közelben vagy távol, egy tömegben vagy szétszórva, a világnak bármelyik táján laktok. Felhasználom az alkalmat és e lapnak a hasábjain, melyet olyan sokan olvasnak, szólok hozzátok unitárius hitünknek a szellemében, amely szellemet hihetetlenül sokan ismernek, de a meggyőződés erejével és férfias bátorsággal még mindig aránylag kevesen követnek. Ezért az unitárius hitfelfogás egyszerűségét, tisztaságát, igazságát és szépségét értékelni sem tudják.

Pedig, ha belenéznének őszintén, a vallásos gondolkodás szabadságával az unitárius hitvilágba, meglátnák, hogy a tiszta kereszténységnek ez a megvalósítója, Jézus szellemének ez az igazi hirdetője.

Ha tudnátok, hogy a hitrokoni szeretet melegségének milyen nagy erejével keres fel a lelkeim titeket, szívesen fogadnátok és vágyat éreznétek arra, hogy a mi egy igaz Istenünk dicsőségére minél többen közösen énekeljünk el egy-egy zsoltárt vagy dicséretet. Mintha látnám, hogy az áhitat melegségével, a hitünk igazságában és szépségében rejlő erővel, az anyaszentegyházunkhoz való ragaszkodás forró érzésével máris milyen sokan vagytok együtt lélekben annak a hitbeli megnyilatkozásnak a hallgatására, amely olyan ember lelkéből tör elő, aki öntudatos gondolkodása első pillanataitól kezdve mind mélyebben gyökerező meggyőződéssel vallja, hogy őt az unitárius hitfelfogás tisztaságától és igazságától s ami ezzel együtt jár, az unitárius anyaszentegyház forró szerelmétől „sem magasság, sem mélység, sem jelenvalók, sem következendők“ el nem szakíthatják. E hitnek a mélységéből indul ki s ujul meg naponta számomra az apostolnak saját lelkén őszintén átszűrte ama másik vallomása: „Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus“.

Életem tapasztalataiból tudom, hogy ez a hit fájló csalódásoknak a sujtolásai között erőt ad. Egyéni fájdalmak és szavakkal ki nem fejezhető lelki válságok idején a jobb jövő vigaszát nyújtja. Soha nem gondolt küzdelmeknek a sodrában, az elfogultság hihetetlennek

látzó rombolásainak a láttára, midőn a semmi nagyot és szentet nem tisztelő alacsony gondolkodás szép terveknek érvényre jutását mesterségesen akadályozza s egyéni önzéssel a minden igazságot megszegyenítő cselekedeteknek nyit utat, ez a hit magasabb gondolkodásra segít. Olyan gondolkodásra, hova nem ér fel a gyarlóság büne, nem érezhető az önző lélek pusztító forgószele, ismeretlen a muló vihar megfélemlítő ereje. Ahol úgy érzi az ember, hogy védett völgyben, zavartalan csendben van s az egymással szembe jövő és egymás mellett elhaladó emberek életében az a természetes evangéliumi tanítás az uralkodó erő, hogy „amit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak.“

Ez a hit elkergeti fájló aggodalmakra hajlamos embereknek a lelke egéről a jelentkező sötét felhőket, nagy gondok között is bizakodóvá teszi a lelket és mosolygásra készíti a gondterhes arcot. A halál árnyékának a völgyében is megújítja a jobb jövő reménységét s azt mondja, hogy duljanak bár titkos erők körülöttünk vagy kelljen hátmegetti forrongások kiméletlenségeit elszenvednünk, legyünk kitéve gyarló indulatok veszedelmes bosszujának, fogjanak össze ellenünk tudatlanság és gonoszság, — mi eszméktől lelkesítve megyünk tovább a keskeny úton; mi eszményekért harcolunk s az előttünk álló szent ügy igazságát akarjuk kivívni; mi a nemes emberi küzdelem diadalát akarjuk látni; az erkölcsi élet sokaktól védett bünei helyett az erény szépségében s hitünk igazságának a győzelmében akarunk gyönyörködni. Önzés, irigység, rosszakarat, elaltatott lelkiismeret, gyűlölet hátráltathatják a sikert, de fel nem tartóztathatják a végső győzelmet.

Unitárius hitem ezt a meggyőződést oltja lelkembe. S én igaznak, diadalra vezetőnek érzem ezt a meggyőződést akár az egyes emberről, akár az élet magasabb küzdelmeiről, akár az anyaszentegyház ügyéről és a hitvilág igazságáról legyen szó.

Unitárius hitemnek biztató erejét és örömmizenetét viszem közétek, unitárius testvéreim, most, amikor nemcsak forr a világ körülöttünk, hanem szinte egészen

lángban áll, s nyugtalanság és bizonytalanság ül a lelkeken ott is, ahol még nem hallszik az ágyuszó, nem dobnak le veszedelmes bombákat a repülők és nem szállnak le ejtőernyős katonák. Most, amikor békesség helyett mind jobban erősödnek az ellentétek és szeretet helyett bűnös szenvedélyek, elvakult indulatok vivják csaknem az egész világon véres harcukat, használva a különbnél külön gyilkoló fegyvereket. Az unitárius hitnek, melynek sem születéséhez, sem küzdelmeihez önakaratából vér nem tapad, békét munkáló erejét és biztató szavát küldöm minden várakozásban élő és jót remélő lélekhez abban a soha el nem némitható erős meggyőződésben, hogy rendre mind többen lesznek, kiknek szive mélyéből ellenállhatatlanul hangzik fel az apostoli vallomás: „nem végeztem magamban egyebet tudni, mint a Jézus Krisztust, aki megfeszített.”

Nem vonom kétségbe, hogy ti is ebben a hitben élték, unitárius testvéreim, de lehetnek közöttünk olyanok is, kikben az életnek nagy kincsét, a hitet ébresztgetni kell. Hozzájuk is szeretnék eljutni, egészen közel menni, életre hiva és erősítve bennök is a tudatot, hogy a hit ad erőt az élet nagy terhei hordozására, sokszor aggodalmak vagy éppen könnyek között is, de soha el nem csüggedve, mert a csüggedés az unitárius hit szellemében élő emberhez nem illik.

Ez a hit a Jézus hite, aki közel ment a bűnöshöz és azt mondta neki: „többet ne vétkezzél” és a bűnös megkönnyebülten távozott. Sokszor ismételte, hogy „sok bocsáttatik meg annak, aki nagyon szeret” s az emberiségnek azért van annyi fájdalma, mert hiányzik lelkéből az igazi szeretet. Felkereste a szegényt s azt, aki elhagyatottnak érezte magát és azt mondta neki: „nem vagy egyedül, mert az Atya veled van.” A csüggedőnek a tekintetét magasabbra emelte, a hitetlen számára új utat mutatott, a közönyös és elfásult embereket a szebb élet ösvényére vezette. A szomorkodót megvigasztalta, hogy felejtse bánatát és bizni tudjon; a vaknak szeme világát visszaadta, hogy lelkileg is lásson; a sántát meggyógyította, hogy testi és lelki terheit hordozni tudja; a felfuvalkodottat a megalázás szégyenérzetével gondolkozóba ejtette; az alázatosnak a felmagasztaltatás örömet ígerte; a tisztaszívűeket az Isten országa szépségébe és áldásába ringatta át s hirdette egészen a ke-

resztfáig, utolsó lehel etig, hogy „a testet meg lehet ölni, de a lelket nem.”

Lehet-e csodálkozni, hogy az üldözö Saul meghallotta a keresztre feszített Jézusnak a beszédét, szellemének utat engedett a lelkéhez s a diadalmas hit Pál apostolává lett és példáját a történelem folyamán annyian követték? Lehet-e csodálkozni, hogy e szellemtől lelkesítve a hit és egyház vértanuival van tele az emberiség története, bizonyosságtevők egymásnak a nyomába léptek, reformátorok születtek, kik a megismert igazság továbbvitelére életük árán is vállalkoztak s olyan sokan az égbekiáltó kinokat hitükért nyugodt lelkiismerettel hordozták?

Mi. unitárius testvéreim, ennek a jézusi szellemnek, a legtisztább hitigazságnak az örökösei vagyunk. A szent örökség védelme és megtartása s a vallásos gondolkozás soha fel nem tartóztatható szelleme arra kötelez, hogy a hitigazságnak megannyi világossága legyünk, igazolva, hogy a mi szép és tiszta hitünket nem hogy megtagadni, de még meggyengülni sem engedjük magunkban, hanem inkább másoknak a lelkéhez is utat verünk annak megismeréséért.

Hogy ez így legyen, azért kereslek fel és szólok hozzátok, unitárius testvéreim, bárhol vagytok és élték. Nagyobb örömet nem szerezhettek a hitrokoni együttérzésnek, mint ha a biztató szót és elevenítő lelket ajándéknak tekintitek és szívesen fogadjátok. Hozzon bármit az élet, lelkileg nem lesztek gyöngék és szegények, ha szívetekbe van írva a nagy Mester szava: „ne félj, csak higgy, a te hited megtart tégedet!”

Hivő.

Érettségi bizottságok. Ebben az esztendőben történt elször, hogy a magas kormány az érettségi bizottságok tagjai közé kisebbségi tanárokat is kinevezett. A kormány megértő politikájának kell tulajdonítanunk ezt a lépést, a növendékek szempontjából pedig megnyugtatónak mondani. Mert legalább is megnyugtató az, ha a tanuló tudja, hogy tanárai közül valaki jelen van az életbevágó vizsgán. Régen a kormány kiküldöttjének az elnöklése mellett saját tanárai előtt vizsgázott a növendék. Az utóbbi évtizedek szigorúságának enyhülését és a módszer némi változását látjuk abban, hogy Kolozsvárt Bálint Domokos és László Tihamér kolozsvári, Marosvásárhelyen Dr. Szolga Ferenc székelykereszturi tanár, tb. igazgató is kinevezést nyertek az érettségizető bizottságokba.

Érettségi eredmények. A kolozsvári unitárius főgimnázium 25 növendéke közül 15, a székelykereszturi főgimnázium 16 növendéke közül 12 tette le sikeresen az érettségit. Meg vagyunk győződve, hogy tanáraink legjobb erejüket vitték a tanítás munkájába, hogy minél több tanítványuk elnyerje az életben való érvényesüléshez szükséges érettségi bizonyítványt. A jövőben pedig még fokozottabb munkát fejtenek ki, hogy az eredmény szebb és megnyugtatóbb legyen.

Magyar Általános Hitelbank

fiókjai:

Braşov,

Timişoara,

Oradea.

**Tisztelet élő nagyjainknak,
kik önként félrevonultak!**

DR. FERENCZY GÉZA,

tb. főgondnok.

Nem szokás élő emberekről nyilvánosan beszélni és érdemeiket életükben a nagy nyilvánosság előtt méltatni. A szokástól eltértünk, midőn lapunk múlt számában Dr. Boros György nyug. püspökről születése 85-ik évfordulója alkalmából megemlékeztünk.

Ezt tesszük most Dr. Ferenczy Géza tb. főgondnokkal is, akinek nevével kapcsolatban nincs ugyan semmi nevezetes évforduló, de azok közé tartozik, akik a végbement szokatlan dolgok miatt önként félrevonultak az egyházi élettől, sőt azoknak feje és vezére volt s annak tekintik ma is.

Feleslegesnek látszik felemlíteni, hogy nem származott u. n. főrangú családból, de annak bizonyítására, hogy önerejéből emelkedett az egyház legmagasabb világi állásába, nem árt ezt is tudni. Nem voltak és nincsenek hatalmas földbirtokai. Nem ezek adták és adják tekintélyét, hanem a benne rejlő egyéni érték. Vagyoni helyzetét saját erejéből és szorgalmából növelte akkorára, hogy arravalóságánál fogva egyházi és közügyekben anyagi megerőltetés nélkül vehetett részt és vihetett vezető szerepet. Egyházi vonatkozásban jótékonykodásával is mások fölé emelkedett. Tekintély volt az egyházban és a közélet terén; vezető ember már akkor, mielőtt főgondnok lett volna.

Tanuló koromban, az egyházi gyűléseken ismertem meg s azután is állandóan alkalmam volt közelebbről figyelni egyházi és más irányú munkásságát.

Belső emberi családból származik. Atyja tanító volt, nagyatyja lelkész. Származása és a szülői hajlékban nyert nevelés lelkébe írta azt a tudatot, hogy sok küzdelmen és nehéz megpróbáltatásokon átment s abban az időben reményteljes fejlődésben levő egyházunkért legjobb erejével dolgoznia kell s hitünk mécseseit gyujtogatni ott is, ahol még nem lobog és nem ismerik. Ez a hatás és célkitűzés élete folyamán mind

határozottabban nyilvánult, minek jutalma nem maradt el, mert egyházunknak sok kiváló világi embere között egyhangú közbizalom alapján az első helyet foglalta el.

Középiskolai tanulmányait a székelykeresztúri és kolozsvári főgimnáziumban végezte. Kolozsvárt a jogtudományok elvégzése után, kereskedelmi akadémiai diplomával is a zsebében, Nagyajtán nyitott ügyvédi irodát. Komoly tudása, alapos készsége és kitartó munkássága rövid idő alatt olyan hirt kölcsönzött nevének, hogy nemcsak a környék népe kereste rajta keresztül jogszolgáltatás tekintetében az igazságot, hanem szélesebb körben a nagybirtokosok jogtanácsosa, megbecsült bizalmi embere lett. Tekintélye fokozatosan növekedett. Háromszék vármegye politikai és közéleti vezéregyéniségévé fejlődött. Évtizedeken át az ő szavára hallgatott a vármegyének a függetlenségi pártba tömörült népe s az ő irányításához alkalmazkodott a nem hivatalos közvélemény.

1905-ben függetlenségi programmal országgyűlési képviselőnek választotta a nagyajtai kerület, melyet két cikluson át képviselt olyan kötelességtudattal és önzetlenséggel, ami nem minden embernek a tulajdonsága. A parlamentben nemcsak kerületének érdekeit szolgálta, hanem unitárius egyházunkért is minden lehető alkalommal felemelte szavát. Jogi tudásával, alapos készségre valló felszólalásaival és szónoki erejével, logikus gondolkozásával és nem közönséges munkabíráásával magára vonta a figyelmet s a parlamentben nem egy fontos ügynek az előadását reá bízta.

A kisebbségi sorsban mindig az elsők között volt. Véleményét minden fontosabb ügyben megkérdezték és arra nagy súlyt helyeztek. Románia parlamentjében éveken át szenátor volt. Bár korára tekintettel az utóbbi időben a nyilvános közéleti szerepléstől csaknem egészen visszavonult, irányító szerepe és befolyása nem szűnt meg.

De bármilyen nagy volt és nagy Dr. Ferenczy Géza a közélet terén, mi még nagyobbak látjuk az egyházi életben. Öntudatos unitáriussága, hitéért és egyházáért való önzetlen munkássága, nagy áldozatkészsége és emelkedett gondolkodása fiatal kora óta érezteti áldásos hatását az egyházi életben.

A nagyajtai egyházközségben vezető szerepet visz, amióta ott letelepedett, kb. 45 esztendő óta. Eleinte egyszerű tagja, nemsokára jogtanácsosa az egyházközségnek. 1913-tól egyházközségi főgondnok. De erős unitáriussága, példátmutató magatartása, meg nem szünő áldozatkészsége nincs kapcsolatban a címevel. Ha a Krizák által lakott igénytelen és megvénhedett épület helyett új lelkészi lakást kellett építeni és

Vásároljon az

ELEKES

könyv és papírüzletben.

a telket díszes kerítéssel körülvenni, ha a templomba új orgonát kellett állítani. ha az énekvezérei lakást át kellett alakítani és megfelelőbbé tenni, nemcsak biztató szóval és meggyőző érvekkel, hanem anyagi áldzattal is előljárt mindig. Midőn Nagyajta népe nagy szülöttjének, Kriza János költő-püspöknek szobrot akart emelni, a bizottságban elnöki tisztet töltött be és lelkesített. Ha az idők változása a szép tervet keresztül nem húzza, a szobor már régen díszitené a lelkesítő telket.

Midőn a község határában levő 43 holdas unitárius birtokot az egyházközség megvásárolni szándékozott, anyagi erő hiányában egyéni súlyával segíti a szükséges kölcsönhöz az egyházközséget s ugyancsak személyes közbelépésével és azelőtt alig ismert tervszerűséggel tette lehetővé a kölcsön törlesztését s így az ingatlan biztosítását az egyházközség jobb anyagi megalapozottságára. Sajnos, az agrár-reform csaknem egészen megfosztotta az egyházközséget e jobb jövőt ígérő lépés áldásától.

Amikor az imperium változás után felekezeti iskolát kellett létesíteni, egész erejével és tekintélyével ott volt az alkotó munkában. Az egyházközség buzgó vezetősége és tagjai mellett nem utolsó sorban köszönhető Dr. Ferenczy Gézának az hogy Nagyajtának elsőrangú iskolai épülete és felszerelése van, az énekvezérnek páratlanul szép lakása s az iskola körül olyan kert, melyhez hasonlót aligha lehet találni egész egyházunkban.

Ott van ma is az egyházközség életében s ismeri annak kicsi és nagy dolgait. Az egyházközség a hálának csekély részét törlesztette le akkor, amikor még 1911-ben magyar ruhás mellképét megfestette és azt egyházköri közgyűlés keretében nagy ünnepélyességgel leleplezte.

De bármilyen sokat tett Dr. Ferenczy Géza az egyházközség érdekében, igazán nagyvonalú munkásságát az egyetemes egyház életében fejtette ki. Egészen fiatal kora óta tagja a Főtanácsnak. Tárgyilagos felszólalásai, meggondolt kritikája, veleszületett készsége és a parlamentben tökéletesebbé lett rutinja a szónoki előadásban, nyugodt és sohasem szélsőséges magatartása nehéz és kényes ügyekben, tisztánlátása és határozottsága a megítélésében korán a legelső sorába állították. A háromszéki egyházkörben

éveken át hivatása magaslatán álló felügyelő gondnok és a főtanácsi bizottságnak eleinte tagja, később hosszú időn át elnöke, kinek vezetése alatt a főtanácsi bizottság tekintélye nagyobbra nőtt és fontos kezdeményezéseknek lett a forrása.

1921-ben az Egyházi Főtanács egyhangulag főgondnoknak választotta a nem régen azelőtt elhunyt magas szellemű és elfogulatlan ítéleteiről ismert és nagyrabecsült Fekete Gábor helyébe. Méltóbb embert nem érhetett a magas egyházi kitüntetés, melynek nagy felelősségét a legnehezebb időben kellett hordoznia. Egyházi és világi embereink legjobbjainak a bizalma összpontosult benne. Alatta a nagyon nehéz idők dacára az egyház soha olyan erkölcsi és anyagi válságban nem volt, mint most van. Ő nem engedte, hogy az egyház anyagi erején túlterjeszkedjék, előzetes főtanácsi határozat nélkül nagy dolgokba kezdjen, szabálytalan választásokat és érdemtelen meghívásokat eszközöljön.

Amikor a törvényt a maga egészében védeni igyekezett s a szentesített törvényt nem rendelte alá a főtanácsi határozatnak, mert a törvény meg nem változtatásáig mindennek felette áll; amikor a tárgysorozatba fel nem vett és meg nem üresedett állásra a választást nem volt hajlandó elrendelni, de az erőszakot nem tudta feltartóztatni, az előzetes tárgyalások rendjén elfoglalt álláspontjához hű maradt s inkább lemondott a főgondnoki állásról, mintsem a törvénytelen séget szentesítse. A törvénytelen lépésre történt többségi határozat után már hiabavaló volt a falrengető taps és bizalomnyilvánítás, mert a törvénytisztelő embert az alkalmi lelkesedés mámorától le nem téríthette.

1937 óta az unitárius egyház tb. főgondnoka. Azóta is éber figyelemmel és figyelmeztető szóval örökdi az egyház jól felfogott érdekei felett. Hibáztatja az utód által eléggé meg nem fontolt lépéseket. Felelősségre vonja a felelősséggel tartozókat. Kárhoztatja magán úton és a nyilvánosság előtt a vezető egyházi álláshoz nem illő erkölcsi botlásokat és lelkiismeretlenséget. Adatokra támaszkodó, a valóságot messze maga mögött hagyó cikke miatt a harag és bosszú érzetével hivatalból fegyelmi bejelentést tesznek el-lene, amelyet gerinctelen magatartással visszavonnak, mielőtt bizonyítani kellene. S ő áll szilárdan, a maga erős unitáriusságával és tisztességével, egyházának féltő szeretetével és a jövő komoly aggodalmaival a helyén, mint állott 70 évet meghaladó életében mindig. Meg vagyunk győződve, hogy mellette állanak az egyházi és világi emberek, akik őszintén szeretik egyházukat és hitüket, mellette állanak többen, mint azelőtt. Megmozdulására, szava felhangzására várnak, hogy azok is, akik az egyháztól nem ok nélkül

Az előnyösen ismert

„TELLMANN“-féle

szabó üzlet Baritju (Lópiac) u, 12. szám pontos kiszolgálás mellett mérsékelt áron minden e szakmába vágó munkát kifogástalanul végez.

elidegenedtek, az egyház védelmére és a jövő alakítására ismét felsorakozzanak és a kormányzó pálcát méltó kezekbe tegyék.

De nem volna e szűkre szabott megemlékezés csak nagy vonásaiban is teljes, ha meg nem említenők, hogy az Unitárius Irodalmi Társaság életrehívása első sorban az ő műve. Áldozatkészsége kifogyhatatlan e kedvenc alkotásával szemben éppen úgy, mintahogy fáradhatatlan volt abban az agitativ munkában, amíg lehetett, melyet az Irodalmi Társaság zászlójával az unitárius eszme propagálásaért faluról-falura, városról-városra járva, végzett. Hogy csak kapásból beszéljünk: Dicsőszentmártón, Küküllődombó, Magyarsáros, Székelykeresztúr, Homoródszentpál, Szentgerice, Kököcs, Brassó, Fogaras, Nagyszeben stb. stb. azok az állomáshelyek, ahol az unitárius eszme zászlóját az őt követő munkatársak lelkesedésével magasra emelte.

Ma egyházunknak legnagyobb áldozathozó embere. Hogy csak a közelebbieket említsük: az Irodalmi Társaság részére az utolsó közgyűlésre is elküldte 10,000 lejét. Iszlóban, Gagyban alapítvánnyal örököltette meg a nagyapa-lelkésznek a nevét. A nagyajtai egyházközséget közelebről 20,000

lejes alapítvánnyal örvendeztette meg. A háromszéki egyházkör részére 10,000 lejes alapítványt jelentett be. Br. Orbán Balázs halála 50-ik évfordulója alkalmából 4000 lej alapítványt juttatott a székelykeresztúri főgimnázium javára az Orbán Balázs elapadt alapítványának pótlására, stb.

Pályadíjakat tűz ki s támogat minden nemes ügyet, mely az egyház és hit erősödését jelenti. Írásaival, cikkeivel, tanulmányaival hasonló célt szolgál.

Valóban egyházunknak tb. főgondnoka, ez a kiváló jogász és gyakorlati ember megérdemli, hogy el nem fogyó bizalommal és támogatásunk minden lehető eszközével álljunk melléje és tekintsünk fel reá. Egyénisége, határozottsága és tekintélye vezetésre hivatottságát mutatta, míg a vezéri polcon volt s vezérének kell tekintse őt ma is minden egyházát őszintén szerető unitárius ember.

Testi és lelki erejét ismerve, nem félrevonulást várunk tőle, hanem a küzdő porondra kiállást, példát mutatva, hogy az egyházi életben is mi az igazi parlamentáris eljárás.

Kovács Lajos.

Kétféle mérték.

Az egyik napilapban olvastam az alábbi kis közleményt:

Amerikában a férfiak udvariassága a nőkkel szemben függ a körülményektől.

Társasági összejöveteleken a nő, de főképp az anya iránt a férfi feltétlen és elengedhetlen udvariassággal tartozik. Mondhatjuk, hogy a férfiak hódoló tisztelete a nőkkel szemben ilyen alkalmakkor magasabb fokra emelkedett, mint nálunk.

Egy társaságban, ha női vendég érkezik, a férfiak azonnal felugornak helyükről és tisztességtudóan fennálva maradnak, míg a kölcsönös üdvözlések megtörténtek és a társaság összes nőtagjai helyet foglaltak. Azt a férfit, aki egy társaságban hamarabb ül le, mint egy nő, az amerikai illetan elítéli és a legnagyobb udvariatlansággal bélyegzi meg.

Az ujhazában a nagy női kultusz azonban csak a szalonok parkettjén létezik. Másképp áll a dolog künn a mindennapi küzdelmes élet zajában. A fentti illem és udvariassági szabály cseppet sem kötelezi a férfit a nővel szemben a társasági összejövetelek keretein kívül.

A munkából hazarohanó férfi a villamos megállóhelyeken a nő elé tolakszik és fura-

kodik. Nyugodt lelkiismerettel az erősebb jogánál fogva helyet csinál magának és a nő előtt igyekszik felszállani a villamos kocsira, hogy esetleg ülőhelyet kapjon.

Természetes dolognak nevezik Amerikában, ha a villamos kocsiban a férfi ül és a nő áll. A férfit nem illeti semmi gáncs azért, hogy az uccán, villamoson és közhelyeken megfélekedett a nők iránti udvariasságról.

Ez volt a rövid közlemény tartalma.

Meg vagyok győződve, hogy a napilap tudósítója egy kissé tulzott, mikor ezt az amerikai szokást a fentti formában tudomásunkra hozta. Annál inkább, mert a hány amerikaival eddig életemben összejöttem, kivétel nélkül mind nagyon udvariasak voltak.

Véleményem szerint ez a kétféle udvariassági magatartás azzal magyarázható, hogy az amerikai munkáidejében az „üzlet“ és a „gyors érvényesülés“ láza fogja el és ilyenkor nem ér reá sokat udvariaskodni, csak céljának mihamarábbi elérését tartja szem előtt. Hozzájárul ezen körülmény megértéséhez az is, hogy az életküzdelmében a nő és férfi között nem tesznek különbséget; teljesen az „egyenlőség“ szabálya érvényesül, mikor pénzszerezésről van szó.

Az a férfi, aki az élet forgatagában embertársaival szemben figyelmetlenül és udvariatlanul viselkedik, nem lehet a csillárok fényárjában uszó fényes összejöveteleken kifogástalan udvarias gavallér és ezen a téren illetanár.

Tovább töprengve az udvariasság kétféle amerikai értelmezésén, akaratlanul ötlött fel bennem az a gondolat, hogy valami hasonló furcsa felfogás kezd tért hódítani erdélyi unitárius társadalmunkban is

Előttünk európaik előtt nem érthető teljesen ez az amerikai felfogás, mely az udvariasság embert kétféleképpen értelmezi. A mi jelenlegi társadalmi felfogásunk egyöntetűen elítéli a kétféle mértékkel mért udvariasságot.

Egyesek, akiket talán külföldi szellő megérintett — tisztelet a kivételnek — amerikai példára szintén kétféleképpen akarják magyarázni az erkölcsösséget és kétféle mértékkel mérni az erkölcsös embert.

Világosan látható, hogy az amerikai példa a mi esetünkben teljesen utánozhatatlan. Az erkölcs kétféle magyarázására nálunk semmi indokat nem lehet felhozni igazolásul. Épen ezért társadalmunk legnagyobb része, különösen a falusi nép, teljesen idegenül viselkedik ezzel a ferde felfogással szemben, sőt vele homlokegyenest szembehelyezkedik.

Ismerve az amerikaiak erkölcsi érzékének kifinomodását, bizonyára megütődéssel vesznek tudomást arról, hogy egyesek nálunk miképpen értékelik az erkölcsöt. Nem kétséges, hogy csodálkoznak velünk együtt az olyan emberen, aki kétféleképpen akarja értelmezni az erkölcs gyakorlását.

Nem célo, hogy az alábbiakban az erkölcsről prédikációt tartsak. Ezen sorok megírására az adott okot, hogy egyházi életünkben több mint két éve sok szó esik az erkölcsről.

Mint gyenge csermely indult el a vita, de patakká, sőt folyóvá duzzasztották azok, kiknek épen kötelességük lett volna a növe-

kedést megakadályozni.

Fiatal és tehetséges dékánunknak az U. K. f. évi január havi számában megjelent cikke a presbiterek legelső kötelességéül az erkölcs gyakorlását írja elő. Reméljük, hogy egyházunk dékánja az erkölcsös életet általánosságban és mindenkire kötelezőleg értelmezi, nem csak a presbiterekre. Szeretnők, ha nem csatlakoznánk feltevésünkben és alkalomadtán hangját hallanók e tekintetben. Örömmel olvasnánk valamelyik egyházi lapban egy hosszabb közleményt tőle: mi a felfogása az előjárók erkölcsi életének tisztaságára nézve?

Egyházunk jövőbeli fejlődését és izmosodását károsan befolyásolja minden további vitatkozás az erkölcsről, melynek mennél hamarabb meg kell szünnie. Ez a meddő vita hiveinket két csoportra osztotta és a lelkeket a megnyugvás és egészséges együttműködés medrébe való terelés helyett feleslegesen izgalomban tartja.

Ha a mi általános társadalmi felfogásunk nem ismer kétféle udvariasságot, annál szigorubb az erkölcs tekintetében.

Hogy lehet holnap erkölcsnek nevezni azt, ami ma az ellenkezője volt? Az erkölcsi megnevezés nem függ a tér és időbeli megkülönböztetéstől.

Ha volt nagyjaink életét vesszük zsinormértékül, akkor ítélethozásunkban nem tévedhetünk. Hála a jó Istennek, egyháztörténelmünk sok szép példával szolgál útmutatóul. Követve elődeink tetteit és a múlt hagyományait, mindnyájunk örömeire megszüntethetünk egy céltalan erőpazarlást és káros szét-huzást, melyek egyházunk fellendülését viszatartják.

Nem kell késlekedni a kérdés végleges megoldásával, mert minden halogatás vagy fél megoldás csak mélyitené a szakadékot a két csoport között és a közügy pótolhatlan veszteségeket szenvedne. P-n.

Biztosítást a legelőnyösebben az

Első Románia Temetést Biztosító

R. T.-nál köthet

(ezelőtt G. SZÁVA és A. SZÁVA)

Brassó,

Welss Mihály-utca 35 szám.

Az unitárius presbiter kátéja. Ezt a 13 oldalra terjedő füzetet Dr. Fikker János teol. dékán állította össze a teol. tanárok közreműködésével. Külseje csinos, tartalma egyszerű, világos. Ami benne van, jó és szükséges. A közelebről tartott presbiteri konferencia szüleménye, melyhez Dr. Varga Béla püspök irt rövid, tartalmas előszót. Az utolsó három oldalon az egyházközségi gondnok és presbiter esküjének szövege van közölve. Kivánatos, hogy minden presbiternek a kezében legyen ez a kis füzet s még kivánatosabb, hogy szorgalmasan olvassák, megértsék és megtartsák annak tartalmát. Ára 2 lej. Kapható a lelkeszi hivatalokban.

VALLOMÁSOK V.

E cím alatt folytatnom kellene azon esetek megkezdett felsorolását, amelyek bélyegüket oly mélyen nyomták rá egyházi közéletünkre, egyes egyházi vezetőink erkölcsi és jellembeli fölfogására. Rá kellene folytatólagosan mutatnom, a történelmi igazságok hűségé kedvéért is, az építkezés egyéb mozzanataira, az építési bizottság működésére, a Sorával meg nem ejtett elszámolásra, az ebből eredő súlyos károk és veszteségek összegére, a Solvay művek elleni követelésre, annak nem érvényesítési okaira, az új épület adójának csökkentése végett kifizetett tárgyalásokon való meg nem jelenésre, ennek összegszerű következményeire és ebből eredő károokra, Istvánfinak Bányabükkre való áthelyezésére és kitüntetésképpen fizetésének emelésére, ennek indokaira és az egyház által várható következményekre. Meg kellene kérdezni, hogy illetékes helyen eljárta-e azok, akik egyházi munkásságom megszűnése után minden bizonnyal vállalták az eredményes közbejárásokat, hogy egyházunk a törvényes adócsökkentést elérhesse. Rá kellene mutatnom az egyházi tisztviselői fizetések részben megtörtént, részben megtörténő, de személyek szerinti változásaira és rendezésére, a tanácsi határozatok végre nem hajtására, vagy késői végrehajtására, a hozzá nem értékekből eredő kísérletezésekre, amelyek az egyháznak további százezres károkat látszanak előidézni, a közpénztár által a nyugdíjintézet pénzének fölhatalmazás nélküli elköltésére és ennek következményeire, az egyház fizetésképtelenségére, melynek okául eddig az építkezés volt megtévesztés céljából fölhozva, ennek okaira, az egyházi tanácsosok állandó megtévesztésére, a perek mikénti menetére, a fegyelmi ügyekre, egyeseknek e fegyelmi ügyek körüli erkölcsi alapot nélkülöző fölfogására, valamint, a kor terminológiájával élve: az egyházi közéletünkben működő ugynevezett „Lügenminisztérium“-ra, ennek vezetőjére, szócsöveire és mikénti működésére. Különösen illenék nem téveszteni szem elől azt az álcát, amit egyesek magukra öltöttek, hogy egyházi tisztségekhez juthassanak s azután pedig mikép törekednek lapulni és szívni vagy tékozolni rohamosan gyengülő egyházunk erkölcsi és anyagi élet-vedvét; majd pedig nyáron, az általuk előidézett kátyuban hagyva egyházunkat, mikép tesznek körutakat valótlanságoktól dudvas propagandájuk céljából és végül pedig szabadságra mennek, bizonyítva ez által is, hogy nekik az állásokra nem az egyházi munka és előhaladás céljából, hanem kizárólag az egyéni jóllét és karrier miatt volt szükségük. Hangsúlyozottan meg kellene említenem, hogy milyen egyéb belső ellentétek, vagy ellenszenvék állanak fenn, amelyek az egyház előbbremenetelét föltétlenül megbénítják.

E lap hasábjain azonban nem kívánok ezek fejtegetésével, vagy leírásával újból foglalkozni. Szem előtt tartom előbbi cikkemhez fűzött ama rövid szerkesztői

megjegyzést: „szívesen vesszük, ha az egyházi helyzetre vonatkozólag munkatársaink nemcsak kritikát gyakorolnak, hanem a bajok megoldására is utat mutatnak“.

Ismerem e megjegyzés igazi, eredeti forrását és okait. Mielőtt azonban az ohaj második felére térek, e cikket zárni akarom, zökkenő nélkül.

Bár tisztos egyházi vezetőink a minél méltatlanabb elbánás céljából még csak egyházi tanácsosságot sem biztosítottak részemre annak idején megismételt kérés dacára s bár az idézett megjegyzésnek nem közvetett, hanem tősgyökeresen eredeti sugalma, melynek szálai az Aranyosmentére vezetnek, javulás és megoldás helyett a kritika mérséklésére irányul, mégis — megnyugtatóképpen — meg fogom találni a módját annak, hogy, ha faj- és egyházszeretetem a kritikában való ostromozást teszi továbbra is szükségessé, annak kifejezést is adják.

Hiszen még mindig lehetnek, bár kevesen, akik azzal illetnek, hogy tulságosan tragikusnak és sötétnek látom és ítélem egyházunk szellemi, gazdasági és kormányzati életét. Bár így volna! Aki azonban az eseményeket és jellemeket annyira tisztán és világosan látja, amint bár sajnálom, de látni kényszerültem és kényszerülök, s aki látja felsőbb vonatkozásból nemcsak magára hagyva, hanem közvagyonában és közérkölcseiben ennyire megrabolt magyar unitárius népünket, ha van benne faj- és egyházszeretetünknek egyetlen egy cseppje, lehetetlen, hogy az élni akarás utolsó, de teljes erejű dörgelemével oda ne kiáltssa: legyen már vége e sivárrá tett egyházi közéletünk további bomlásának!

Ha végigtekintesz e sokat szenvedett becsületes fajnak népi rétegén, ha hallgatod megnyilatkozásait, ha látod gondterhes napjait a máról-holnapra, ha ismered azt az egyenességet, szellemi és erkölcsi értéket és érzéket, mit e nép magában hord és ha ezekkel szemben ugyanakkor látnod kell mindazt, hogy ami neki annyira szent és sérthetetlen, ily mértéktelenül megtépásszák, lehetetlen, hogy idegállapotodat, ha van agyvelőd, fölföl ne szakítsa az a rettenetes fájdalom, amit egyes vezetők mindannyiunkra kényszerítenek és lehetetlen föl nem ordítanod, hogy: *Ti megnevezett vezetők, mentsétek már föl e magyar unitárius közvagyonot és közérkölcset a bűnhődés eme elviselhetetlen súlya alól és teyétek le már a kormánypálcákat, amelyek a ti kezeitekben rá nem szolgált egyházunk bakó-pallósáivá váltak!*

Hiszen ez a faj nem adott okot arra, hogy így bánjatok vele s nem is ezért juttatott tisztségekhez.

Amikor a nagy alapítványozó teste még csaknem hus és csont, szelleme pedig még frissen él közöttünk, ti már áruba bocsátjátok egyik legszebb birtokát? Hol van a lelkiismeret? És miért kell e még meglevő alapítványt beönteni abba a közpénztárnak nevezett cse-

berbe, ahová bármennyit öntenek, feneketlenül folyik ki, amióta mándátáriusai lehettek a hetvennégyezer magyar unitárius léleknek. Hát nem a Pataki Andrások, nem a kezességet vállalt Gál Miklósok, nem a fizetésemelést élvező Istvánfyk az okai, ha mindez így történhetik? És miért osztatik ezek egyeseinek még kitüntetés is?

Ez a több jót joggal remélt faj mikor volt valaha is az erkölcsi érzék azon lejtőjén, vagy az önzés és a becsvágy ama végtelenül mély fertőjében, hogy a hűtlen kezelést erénynek nyilvánítsa és hálával adózzék az elkövetőnek, még ha az az édestestvére is lett volna?

Fülembe zug még mindig egy, a tanácsban elhangzott üvöltés: „mi meg akarjuk menteni az egyházat! Ne gáncsoljanak el, mert itt el akarnak gáncsolni!“ stb. stb.

Hát miben gáncsolunk mi és miben gáncsoltam én? De ugyanakkor kérdezem, mely egyetlen konkrét tényemből láthatóak valaha, hogy fajtam ezen szent bástyáját az egyéni érvényesülés kizárólagos terének néztem volna? Erre válasz terhemre nincs, de bőven van dokumentum arra, hogy ti több ízben megnevezetek önmagatok számára azt ilyenek néztétek. És mert ezt megállapíthattam, erre rájöhettam, és korlátokat igyekeztem szabni a Pataki Andrások lelkiismeretében megszületett észjárásához illő válasz: „gazember vagy, mert látod, hogy önző vagyok; mert megtudtad a 112.000 lej, a 24.000 lej sorsát; esedékessé tetted a főgondnoki garanciát; veszélyeztetted hasonló érvényesülésemet a jövőben, tehát menned kell; megfosztalak a szólás lehetőségétől, cinkosaimmal együtt ordítok, hazudok, félrevezetek, megtévesztek mindenkit, akit bírok, mert ha nem: akkor én és a gáráns és társai mind belepusztulunk.“ Ez az egyházkormányzati morál. Micsoda kötelékek fűznek egymáshoz...

Most pedig módot kerestetek, hogy legutóbbi cikkem záradékolva legyen. Azt teszitek, mint az ugynevezett „das Lügenministerium“. Azt mondjátok, hogy ellenszenv, de megcáfolni egyetlen egy felsorolt és felsorolandó tény nem tudtok. Azt mondjátok, hogy bosszu, de egyetlen már felsorolt és immár máshol felsorolandó tény még valószínűsíteni sem tudjátok, hogy nem igaz nem tudtok. Azt mondjátok, hogy nem szép ezeket leírni, de azt nem látjátok, nem akarjátok látni, hogy közéleti tényeknek elkövetése valóban még kritikát sem volna szabad, hogy kihívjon, nem pedig ostorozást. Amit Ti tesztek, az mind önzetlenségből, rátermettségből, becsületből fakad önmagatok érdekében, de nem az egyházzal, vagy annak egyetemlegességével szemben.

Nem veszitek észre, hogy az igazságot megölni nem lehet s minél inkább akarjátok eltiporni, annál na-

Kalap üzlet Weiss M. ucca 33. szám alatt.

Férfi kalapok és sapkák

a legjobb anyagból a legújabb divat után kaphatók! Kalap tisztítást, formálást és festést a legújabb divat után vállalom. A n. é. közönség szives pártfogását kéri

Csiszár Béla.

gyobb erővel tör utat magának, hogy elseperje mindazt, ami a valótlanóságokra van építve. Azzal sem akarok számot vetni, hogy munkákkal egy születendő, vagy felnövő nemzedéket fosztotok meg a segélyek forrásaitól. Nem akarjátok tudni, hogy a nyugdíjintézet pénzei nem a közpénztáré, hanem az özvegyeké és az árváké, hogy a csányi birtok, mit áruba bocsátottatok, nem a tiétek, hanem az alapítványé. Nem számoltok azzal, hogy már-már tetemre hívják benneteket, mert kevés idő választ el attól, és hogy tetemre fogja hívni az újabb nemzedék még gyermekeiteket is.

Nem vettek számot azzal, hogy a leszámoláskor mely közeledik, (hisz már-már itt az évvége) mindezekért felelni fogtok?

Nem! A megoldások más utjait keresitek. De megnyugtatóképpen mégis tudnotok kell:

meggyőződésem, hogy hitsorsosaim és fajtestvéreim lelkében, de mindenestre az ifju nemzedékben sikerülni fog a jobb erkölcsök, törvénytisztelet, becsület-, és önzetlenség őszinte érzeit, az elődök iránti kegyelet s az utódok iránti kötelesség igazi érzetét, a valóságos faj- és egyházszeretetet fölébreszteni, miért küzködni fogok én is és ha sikerült, ismét nyugodtnak és boldognak fogom érezni magamat, hogy egyházunk és annak eljövendő kereteiben, a magyar unitárius egyházban fajunk élni fog!

Dr. Fazakas János.

A belső emberek feleségének unitárius-sága. Hire jár, hogy unitárius lelkészeink közül többnek a felesége nem unitárius, sőt olyan esetről is beszélnek, hogy a lelkészi pár a polgárilag megkötött házasság után az egyházi esketést nem vette igénybe. Miután határozottan nem tudjuk az eseteket, egyebet nem tehetünk, minthogy felhívjuk erre az egyházi főhatóság figyelmét s kérjük, hogy vizsgálja meg sürgősen az egész egyház területén ezt a kérdést s ha tényleg fordultak elé ilyen esetek, vonja felelősségre szigorúan az illetőket. Unitárius egyházunk a szabad- elvű szellemet képviseli. De az nem eshetik a szabad- elvűség rovására, ha a belső emberektől megköveteli, hogy feleségük a házasságkötés első pillanataitól az unitárius vallás ismerői és meggyőződéses követői, az egyház törvényes tagjai és szellemének buzgó munkásai legyenek.

Az egyház súlyos helyzete. Nem akarunk fegyelmire okot adni, bár nem félünk tőle, de egyházunk jövőjéért aggódó lelkünk őszinte szomorúságával kell megállapítanunk, hogy a különböző irányból jövő hírek szerint egyházunk olyan súlyos anyagi helyzetben van, amilyenben nem volt talán soha. Mindenkinek a türelmére, segítő erejére van szükség. Első sorban természetesen a vezetőség felelős a helyzetért. De szó van arról is, hogy fel kell vetni a maga idején és helyén az anyagi felelősség kérdését azzal a száz és egynehány főtanácsi taggal szemben is, akik az aláírási íveken szerepeltek s szavazatukkal a vezetést a jelenleg hatalmon levő emberek kezébe, adták, hozzá nem értőkébe is.

Gondolatok a természet ölen.

Ebben az időtájban, midőn a virágos tavasz már áthajolt a gyümölcsöző nyárba, a munkás emberek éppen úgy, mint a tisztviselő sereg, valamint az eszmék harcosai, ha tehetik, a szabadba mennek. Miként a virágok a nyári forróságban mohón szívják magukba a napsugár fényét és melegét s felfrissülnek az üdítő harmatban, élvezni akarja mindenki a magánycsendjét, az illattal telt szabad és tiszta levegőt.

Ott vagyok én is akárhányszor a robotos munkát felejtő sokaság között. Elmerengek a természet szépségén, gazdagságán, változatos életén. De közben arra is gondolok, hogy nemcsak a természet végtelen műhelyében: az eszmék világában is a virágzást gyümölcsözés váltja fel. A szellemi élet odaadó, lelkiismeretes munkája nyomán is kifejlődik a siker, megéri az eredmény. Mint a mező virágainak bársonyosan finom szirmlevelein visszatükröződik a napsugár fénye és csillog a harmat: rendre mind jobban szétárad a szivekben is a leghatalmasabb erő, a szeretet.

Ez az elgondolás azonban rendszeren többet is jelent nekem. Lelkemet elviszi messze idők távolába, midőn az emberiség legjobbjai szintén fölkeresték a szabad természetet gondolatébresztés és hivatásukra való előkészítés, jellemfejlesztés és az élet határozott céljának kitűzése végett. Megjelennek lelki szemeim előtt *a puszták lelkes fiait, a magányban nagyranőtt prófétái lelkeit*, akik a csend és nyugalom ölen az egyszerűség és igénytelenség kiáltó szavával, szellemük erejét, hivatásuk magasosságát megéreztetve, uttörő munkát végeztek egy eljövendő jobb világ számára s elindultak az emberek közé a lelkükben kialakult nagy feladatot elvégezni.

Reájok gondolva, szellemüket megújítva, még jobban megerősödik lelkemben a hit ereje s a tiszta élet szent vágya.

A vallásos hitben való elmélyedés s e szent vágy ébrentartása által az emberies gondolkodásra, melyet még ma is annyi arculcsapás ér s amelynek még mindig uttörés és utegyengetés a feladata és az marad talán örökre — a szivek felé. Az emberi hivatás jobb betöltésének a vágyától lelkesítve, szeretném lelkünk elé varázsolni azokat a jellemeket, melyek a társadalmi és vallásos élet félszégei között, a politikai üldözések idején is, mint magasabb gondolat, különböző korok embereinek a lényét alkották és életük célját meghatározták. A történelem tanítása szerint is a nemesebb emberi gondolkodás az ilyen jellemek jegyében fejlődött tovább, új erőt kapva időről-időre a nemes példákól és fennkölt gondolkodásból.

Mintha csak azt mondaná ez mindig, hogy az emberi hivatást a lélek nemesebb tulajdonságai munkába állításával kell, mert így lehet igazán betölteni. Nem elég a kötelesség becsöletes teljesítése, magasabb szempontok is kell vezessék az embert. Így az emberi gyar-

lóságot sok tekintetben le lehet győzni; az önző érdeknek az egyéni életben is határt lehet szabni; az emberi méltóságot homályba borító indu atokat meg lehet fékezni. Erre az szükséges, hogy időnként őszintén magába szálljon az ember; hogy növelje magát a vallásos hitben és a tiszta, önzetlen szeretet szellemében; hogy úgy irányítsa gondolkodását és úgy kormányozza életét, hogy benne a természetes bölcsesség ereje jellemzilárd-sággal ölelkezze, a netán szunyadó hivatásvágyat az alkotásra hivatott erő fölébressze és munkába állítsa, a kívánatos lelki szépségnek az őszinteség érzése és hangja legyen örökre megmaradó disze. Vagyis erős és határozott jellem legyen az ember minden érzésében és gondolatában, minden megmozdulásában és akaratnyilvánításában.

Az emberi hivatás ilyen betöltésének a vágya, a magasabb élet egyenes útja minden idők uttörő munkásait és utegyengetőit előbb többnyire a természet ölére, a magányba vezette. Mintha jólőre világosan látták volna, hogy ott az egyszerű környezet és igénytelen életmód bölcsőjévé válik az öntudatos gondolkodásnak és irányt szab a mindennapi életnek. Mintha megéreztek volna, hogy ott, ha talán célt tévesztett volna az ember, megvilágosodik előtte tisztán az élet valódi országútja, megtér a helyes, igaz utra s új elindulással, új nekilendüléssel keresi a boldogulást. A szabad természet ölen virágokkal pompázik a völgy, a mező, harmatban és napsugárban fürdik a lilium, a rózsza s szétbomló szirmai egy jobb világ biztató reményét rajzolják a küzdő ember elé. Oda nem kell hívni az embert. Megy magától, hogy új érzések halmozódjanak fel benne, hogy új erőt nyerjen céljai valószínűsítésére, hogy lelki fölfrissülésben, újjászületésben legyen része.

A többre hivatott ember megy, hogy betöltse hivatását akkor is, amikor eszméket kell szolgálni.

A megmozdult erőnek és elindult akaratnak azonban nincs mindig ohasztott sikere. Sőt lehetnek szomorú következményei is. A magasabb hivatásért, az élet igazságáért való lelkesedés közben a forrongó vágyak, érzések, erők kicsaphatnak medrűkből s nem tudnak megbirkózni a megértést nélkülöző kor szellemével. Az ember eleshetik az eszméért folytatott nemes harcban. Homály borulhat sokak előtt fénylő nevére. Munkája sikere, biztosnak hitt eredményei megsemmisülhetnek a küzdelem hevében. Vagy amint példák sora igazolja, járhat a nyomában börtön, vértanuság, halál. De a haladás szellemét mégsem lehet utjában feltartóztatni. A fölébredt vágy, a szárnyára kelt akarat, az eszme lelkesítő ereje ellenállhatatlanul viszi az embert tovább az eszmények útján. Sokszor célt ér és ünnepli a világ, mert előbbre gördítette a haladás kerekét. Sokszor a cél felé futásban idő előtt feláldozza életét s nem beszél róla más, mint a szeretet emlékezte szótlan ajkával. Sokszor késő utódok mondják el méltó elégtétellel, hogy eszméivel megelőzte korát. A történelem igazságszolgáltatása kiássa nevét a feledés homályából és sárgult lapjaira felírja örök emlékezetül az idők távolán.

A magasabb emberi hivatás betöltéséért küzdők-

nek a sorsa többnyire ép olyan bizonytalan, mint akár-melyik emberé.

Legyen bármint, én csak azt tudom, hogy nemcsak a robotos munka szürke embere, hanem az eszmék harcosai is, kik az emberi haladásért, szabadságért, boldogulásért éltek és haltak, akik világot átölelő ideálokat hordoztak magukban, igen sokszor felkeresték a magányt, hol az emberi gondolat természetszerűleg kapcsolódik bele az örökkévaló Isten teremtmunkájába. Én csak azt tudom, hogy az igazán nagy lelkek többnyire a szabad természet öléről, a puszta egyszerűségéből, a magány csendjéből indultak el, saját érdeküket számításon kívül hagyva, az életüket jelentő cél felé s lettek nagy eszmék hirdetői, nem egyszer valósítói. Én csak azt tudom, hogy a közönséges emberek közül kiemelkedő harcos jellemek, a lelkükben fénylő igazságért, akárhányszor az egész világgal is készek voltak felvenni a küzdelmet, mert tudták, hogy önfeláldozásuk és vérüknek hullása, de már kitartásuk ereje is termékenyvé teszi a talajt, melyből a szeretet gyümölcstermő fája táplálkozik s a szellemi felvilágosodás ereje sarjad ki.

És tudom azt is, hogy az ilyen önmagukat, telejtő nagy jellemek, akik idejében megtanulták, hogy mint kell hivatásukat betölteniök, az egyenességnek és őszinteségnek példátadó megtestesítői voltak, a bátor szónak és lankadást nem ismerő igazságkeresésnek prófétai lelki hirnökei, vagy éppen megrázó sorsu mártirjai. Nevüket hiába keresem a világhódító hősök között, bár meg nem hunyáskodó harcos szellem töltötte el lényüket, kik lelküknek elevenítő tüzével, szellemüknek újjáteremtő erejével győzték le ellenfelüket s hivatást el és avattak fel embereket megismert igazságok bajnokai-vá. Életük és sorsuk utegyengetője volt mégis minden időben és marad örökre azoknak, akik az igazi szabadságért: az ember szabadságáért küzdöttek és küzdenek. S ha ugyanis van, hogy a történelem a véres háboruk vezéreit még mindig a kelletténél jobban nyilván-tartja és előtérbe helyezi, sok jel mutat arra, hogy előbb-utóbb a történelemnek igazi hősei azok lesznek, akik egyelőre talán névtelenül, de szeretetben élnek, önfeláldozólag munkálkodnak, akik a haladás, művelődés és szellemi felvilágosodás előbbrevitelében tesznek szolgálatot az emberiségnek.

Mert ezek az emberl hivatás igazi betöltői.

Szeretném e gondolatot kellő erővel hangsúlyozni magunk között, hisz ezt a célt szolgálja hitünk és egyházunk is. Szeretném ha a hit világmozgató ereje, az egyház építő munkája a világi élet nagyjaival és hatalmasaival is megéreztetni tudná azt a mindennél nagyobb hatalmat, melyet a szeretet és haladás szava fejez ki. Azt a hatalmat, mely az emberi természetet megszégyenítő önző érdekből sem vakvágányra nem vezeti, sem zátonyra nem juttatja a többre és szebbre hivatott emberiség nemes küzdelmét. Azt a hatalmat, amely mások anyagi és erkölcsi jólétének a megrontásáért nem pazarolja erejét s örökre eltörli „A fekete kolostorok“-at, hogy lassanként megszűnjék ártatlan emberek számára a méltatlan szenvedés. Azt a hatalmat, melynek embe-riesség és szeretet, haladás és mivelődés a jelszava és törhetetlen célja.

Ezekért új erőt és új lelket nyerni mindig érde-mes a természet ölére, a magány csendjébe menni.

vj.

TETEMRE HIVUNK.

Az U. J. II. évf. 6 számában „Vallomások IV.“ cím alatt Dr. Fazakas János által aláírt közlemény jelent meg, mely már nemcsak kritikát gyakorol, hanem törvény- és szabályellenes tényeket sorol fel. És egyenesen vádak emel egyházunk mai vezetősége, illetve annak tagjai ellen.

E vádak a következőkben sűrűsítetők:

1. A sok birtokeladás egyikének már szerződésileg megállapított vételárából az E. K. Tanács a „művelhetlenség“ költött címen 40,000 lejt volt kénytelen elengedni, mert egyházunk tisztviselői nem teljesítették hivatásos kötelezettségüket.

2. A kifogásolt módon az 1938. évben beindított építkezés az 1939. év tavaszán azért nem volt folytatható, mert az ehhez szükséges pénzmennyiség megszerzéséről az egyház vezetőség kellő időben nem gondoskodott; az E. K. Tanács határozatát kellő időben végre nem hajtotta; s ennek következtében nemcsak az egy évinél több jövedelem vesztett el, hanem az anyagárak és munkabérek időközi emelkedése által egyházunk több százezer lejt kárt szenvedett.

3. Az építkezések költségei egyházvezetőségi tagok ki- és bejelentései szerint 15 millióra emelkedtek, — e célra azonban — a közlemény részletezése szerint, ingatlanok eladása, agrár kötvények elidegenítése kölcsönvételek, betét állomány felhasználás, stb. utján 19 és fél millió lejt vezetett be, melyről sem számadás, sem folyamatba indított vizsgálat nincs, s így az alig 2 éves jeleni egyházkormányzat alatt csaknem 4 millió veszteség jelentkezik egyházunk törzsvagyona terhére.

4. A jószágfelügyelőség fenntartása korrábban 40,000 lejt körüli összegbe került egyházunknak; ezzel szemben az új vezetés alatt több mint 200,000 lejt emésztett fel a szabályellenesen sőt visszaéléssel folytatott kezelés, s ráadásul, több mint milliós károsodásokat okozott egyházunknak;

5. A törvény rendelkezései ellenére főgondnok „az aranyoskőri tanácsosok részére autótaxi fuvar költségeket utalt ki,“ melynek kifizetését a tisztviselők teljesítették.

Mellőzhetjük ezuttal a közleményben foglalt további vádak részletezését, eltekinthetünk a közlemény írójának minősítései és levont következtetéseitől is; hisz már maguk a fenti száraz tények oly vádak, melyeknek vizsgálatát és valódi ténymegállapítását egyházunk közérdeke egy pillanatig sem halaszthatja.

Egy hónap telt el a közlemény megjelenése óta. Igazán nem örvendünk közzétételének. De ha már megtörtént, hangsúlyozzuk, hogy magunk is egyetértünk és irányítónak fogadjuk el azt a nagy Széchenyi-féle megállapítást, mely szerint:

„helyes és célravezető az az eljárás, mely a visszaéléseket irgalmatlanul irtogatja,“ hibáinkra szünet nélkül figyelmeztet, önismeretet, önfegyelműzést és nemesedéstkövetel, s célt téveszt, mely hibáinkra leplet vet, azok korholását mel őzi s továbbra is beteges mivoltában hagyja.

Megbotránkozunk azon, hogy az eltelt idő dacára sem a tényállás megállapítására, sem egyházunk erkölcsi és anyagi érdekei és tekintélyének védelmére egyetlen lépés-bevezetésének semmi nyomát nem látjuk;

s hogy egyházunk vezetősége homokba dugott fejvel némán hallgat arra a vádra, melyet a „Vallomások IV.“ írója közleményében úgy csucsosít ki „similis simili gaudet“.

Tetemre hívunk! A vádak vagy igazak vagy valótlanok. Ha igazak, akkor a váddal támadott egyházi vezetők alkalmatlanok állásaik betöltésére. Elvesztették azt a bizalmat és reményt, mely állásaikba ültette. Le kell vonniok cselekményeiknek erkölcsi és anyagi következményeit. Ha pedig valótlanok a vádak, akkor lakolnia kell annak, ki ilyeneket közzétett.

TÖBBEN.

S Z E M L E.

Lemondás. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy alig van valamire való unitárius ember, aki az „Unitarius Jövendő“-t ne olvasná. Bátor szava és gerinces magatartása, az egyház érdekének személyekre való tekintet nélkül szem előtt tartása igen-igen sok embernek érdeklődését felkeltette és tetszését megnyerte. Olvasóinak tábora fokozatosan nő. Állítólag nem tartozik az olvasók közé rangban idősebb főgondnokunk néhány pártbeli hívével, amit alig lehet elhinni. Saját szavai szerint megfogadta, hogy a lapot nem veszi kezébe. De felhívták rá a figyelmét s fogadalmától eltekintett. Kezébe vette és átnézte. Figyelmét megragadta, hogy valamelyik számban álláshalmozásról is olvasott benne. Ennek alapján indítást nyert arra, hogy egyik állásról, melyről aligha tudott valaki, lemondjon s elhatározását az E. K. Tanácsnak szóbelileg az U. J.-re hivatkozva bejelentse. Az államsegélyt intéző bizottságban való tagsága vagy elnöksége ez. Akkor választották meg erre a tulnyomó többség előtt ismeretlen állásra, amikor képviselő volt és a kormánnyal könnyebben érintkezhetett. Eljárásairól még a hivatalos jelentésekben sem olvastunk. Most már jóideje nehezebbre esik a kormánnyal való érintkezés s kérte, hogy e tiszttel bizzák meg a Püspök urat, aki szenátor is. A Tanács így határozott.

Nem említünk fel ezt a különben nem fontos esetet, ha a bejelentés nem történt volna olyan a főgondnoki, illetve elnöki székéből szokatlan módon, lenéző és gúnyos hangon, kicsinyességet eláruló egyoldalúsággal, amelyhez izlésünk nem engedte hozzászólni. Midőn azonban e jelentéktelennek látszó hirt köztudomásra hozzuk, meg kell jegyeznünk, hogy az álláshalmozással foglalkozó rövid közlemény emlékezetünk szerint azokat az állásokat sorolta fel, melyeket egyes vezető emberek betöltenek, jóllehet egészséges közszellem mellett munkamegosztás és arravalóság alapján mások is viselhetnének. Ez az állás ismeretlensége s ma már bizonyára jelentéktelensége miatt is nem volt a felsoroltak között. A megnevezett állásokról nem esett szó. Pedig azokról sokan tudnak és többeket érdekelt volna. A lemondás olyan állásról történt, amelyikről senki nem beszélt, mert arról senki nem tudott. Ez az eredmény nem tartozik az U. J. sikerei közé.

Felekezetközi megbecsülés. Olyan dologról van szó, amiről nem szívesen beszélünk s mégsem hallgathatunk. Magyar felekezeteink egyike, a felekezeti békesség nagy érdekén túlteve magát, egyidő óta célul tűzte maga elé, hogy a végyes vallású házasságban élő házaspárokat, akik egyháziilag nem nála esküdtek meg, utólagosan a maga szertartása szerint újból megeskesse, amivel természetesen reverzális jár, ami az állami törvények szerint nem létezik, vagyis az, hogy az ezután születendő gyermekeknek nemre való tekintet nélkül írásbelileg az ő vallásán való keresztelésre és e vallás-

ban való nevelésre kötelezi a szülőket. Ezt a mozgalmat és célt nem lehet egyébnek tekinteni, minthogy a másik keresztény egyház törvényes szertartását lebecsüli és semmibe veszi. Mi lenne, ha a többi keresztény felekezetek is hasonló törvényt hoznának és hivaiket évtizedekre visszamenőleg annak teljesítésére köteleznék? Olyan zürzavar, amilyenre soha sincs szükség s amely felborítaná a még sok helyen és valamennyire megőrzött felekezeti békét. A mai időben reverzálisokra, lelkiismeretlen lélekhalászatra nincs szükség. Ma és minden józanul ítélő korban egymás hitének, egyházának és szertartásainak tiszteletben tartására és megbeszülésére van szükség. Midőn hivaiket erre buzdítjuk, arra is hathatósan figyelmeztetjük, hogy minden olyan lépést vagy tapogatózást, mely egyháziilag is megkötött házasságuknak még egyszer való megkötésére irányul, határozottan utasítsanak vissza. Egyházunk szertartását ne engedjék lebecsülni, semmibe venni. Az mindenik egyház szertartásával egyenlő rangú, amit hangoztatni kell. Ennyi öntudatos unitáriusságot minden unitáriustól el lehet és el kell várni.

Hivatalos türelmetlenség és támadás. Az „Unitárius Jövendő“ s annak szerkesztője és munkatársai egyesek, de nagyon kevesek részéről eleitől kezdve nem örvendnek valami nagy rokonszenvennek. Előítélet, félelem, a tárgyilagosság hiánya, kicsinyes gondolkodás vagy éppen rosszakarat vezet egyik másik embert. Közlebről másodsor történt hivatalos részről türelmetlenségből és felületességből származó támadás, nem számítva egyik egyházközséget, melynek rendkívüli közgyűlésében a tapintatlan indítványt a felzuduló felháborodás miatt vissza kellett vonni.

Az első hivatalos támadás az egyházi közügyigazgató részéről történt, midőn a lap első számának megjelenésével kapcsolatban a hibákra reámutató egyik cikk miatt az egyház legkiválóbb embere, tb. főgondnoka, mint szerző ellen hivatalból a fegyelmi eljárás beindítását kérte. Hogy a közügyigazgató valószínűleg valakinek az áldozata volt s kellő meggondolásra és ítéletalkotásra nem volt elég ideje, mutatja az, hogy amikor bizonyításra került volna a sor, meghátrált és javaslatát visszavonta. Ezzel áll kapcsolatban az a szokatlan eljárás, hogy egy hónapi gondolkodás után, a lap második száma megjelenésének a hírére, a tartalmat nem ismerve, az elnöklő főgondnok, kinek mindenképp felett kellene állani és pártatlanul ítélni, az E. K. Tanács gyűlésében felállott és kérdést intézett a közügyigazgatóhoz, hogy nem tartja-e szükségesnek a szerkesztő ellen is fegyelmi eljárás beindítását javasolni? A közügyigazgató, most már nem akarva elhamarkodni a dolgot, a főgondnoki ohajtás teljesítését nem látta szükségesnek. A főgondnok eredménytelenül leült, hogy pártatlanul továbbvezesse a gyűlést.

A második hivatalos támadás az E. K. Tanácsban jun. 13-án a jószágfelügyelőség részéről történt. A szerkesztő két rövid közleménynek helyet adott a lapban, melyet a csemetekertre és megrongált hordókra vonatkozólag beküldtek s mely adatoknak valóságáról a

szerkesztő írásbeli bizonyítékok alapján meggyőződött. A jószágfelügyelőség jelentést tett az E. K. Tanácsnak, hogy a szerkesztő ezekben az ügyekben az E. K. Tanácshoz és jószágfelügyelőséghez érkezett azonos tartalmu és a hibákért a felelősség megállapítását kérő két beadványnak, melyek még két hónap múlva is a jószágfelügyelőség elnökének a fiókjában elzárva vannak, tartalmát közzétette, ezzel idő előtti kibeszélést végzett, tehát esküszegést követett el, amiért fegyelmi jár.

A szerkesztő már a gyűlésen bejelentette, azután hivatalos felhívásra jelentette, hogy a megnevezett gyűlésen nem volt jelen, amit jószágfelügyelőség is könnyen megállapíthatott volna, a gyűlés tárgysorozatát és határozatait nem ismerte, a gyűléseken történeteket vele senki nem közölte, tehát idő előtti kibeszélést és esküszegést sem követhetett el. Megnevezte a közlemények szerzőjét. Az ügy a főhatóság előtt van.

Az embernek csodálkozva kell a jószágfelügyelőség türelmetlen és felületesen is mondható lépése előtt megállania, mely a munkásságával kapcsolatban felmerült, nyilvánosan is tárgyalt és soha meg nem cáfolt számtalan súlyos vád tisztázása helyett haragtól és bosszútól is fűtött bejelentésekkel foglalkozik. Vajjon nem azt mutatja-e ez, hogy a jószágfelügyelőség ilyen kilátástalan támadással a maga tudatlanságát, szakértelem hiányát, halogató módszerét és hibáit akarja takargatni s a figyelmet magáról elterelni? Vagy talán szalmaszál utáni kapkodás a jószágfelügyelőség lépése, hivatalos támadása? A jövő megmutatja.

A fegyelmezés ilyen nem lehet. Az Unitárius Közlöny júniusi számában az E. K. Tanács hírei alatt egy megdöbbentő esetre és pedig Pataki András várfalvi lelkész ténykedésével szemben elrendelt általi vizsgálattal kapcsolatban olvashatunk magyarázatot. Az eset egymagában is meggondolásra készítené, de mivel hasonló eset történt ezelőtt két évvel Nagyenyeden is, az unitárius egyházközségben így szükségesnek mutatkozik a kérdéssel az unitárius egyetemesség előtt foglalkozni, még mielőtt követésre találna és rendszerre válna ez a lehetőség. Ugyanis mindkét esetben az történt, hogy egy szegény unitárius hivat, mert egyháztartozását nem tudta megfizetni, halálakor a lelkész nem temette el. Nagyenyeden az ifju egyházközség hivatit ez a lelkész önkény, mivel ilyen határozat sohasem hozatott

az egyházközségben, rendkívül megbotránkozta és megszegyenitette, mert a református lelkész temette el az unitárius embert minden fizetség nélkül azzal a megjegyzéssel, hogy még csak nemrég is ők temették az elhalálozott unitáriusokat Nagyenyeden. Várfalván pedig az eset annyira megbotránkozató volt, hogy állami vizsgálat indult a temetést megtagadó lelkész ellen. A magyarázat ezt az eljárást a fegyelmezés egyik lehetőségeként tünteti fel, amivel szemben egyenesen a krisztusi szeretet megtagadását látom, ami lelkész részéről történve, méltán okozhat általános megbotránkozást. Mert unitárius hitünkben való buzgolkodásunkat nem az egyházi szertartásoknak megvonása által való fenyegetéssel, mint egyik fegyelmezési rendszabállyal lehet elérni, hanem az igazi krisztusi munkával, amire papjaink felkészülnek és el vannak hivatva. És a tekintély szerzés vagy a szigorú rendteremtés uralmi ösztönei nem téríthetik el a lelkészt a krisztusi megbocsátás tényétől még olyan esetben sem, mint a szóban forgó, mikor egy teljesen szegény nagy családú unitárius ember temetéséről volt szó, kinél a mulasztás megbocsátása a hátrahagyott gyermekek buzgalmának megerősítése által esetleg megdicsőülést nyerhetett volna. Az ilyen szomorú esetek reméljük nem fognak többé egyházunkban előfordulni.

Dr. Szent-Iványi Árpád.

Vallástanári vizsga. Örömmel olvassuk, hogy Lőrinczy László kadácsi lelkész június hóban középiskolai vallástanári vizsgát tett. Szeretettel üdvözljük a torekvő ifju lelkésztársunkat és további sikert kívánunk. **Az előfizetési díj rendezése.** Tisztelettel kérjük olvasóinkat, hogy az előfizetési összeg rendezéséről mielőbb gondoskodni sziveskedjenek. A lelkészeknek s általában azoknak előfizetési díját, akiknek az egyházi főhatóságtól járandóságuk van, az egyházi pénztár le fogja vonni, amennyiben július 1-ig másképpen nem intézkednek.

4. „A golya félve repül el a mészárból egy ifjoncz vadász elől. Mitől félsz jámbor, bizalma a réce a nádásból? Husod nem jó, tollad nem használható. Te ül vesztig, inkább engem mészárol a puska lesei. Nem barátom, felel a gondos golya, a vadász. Hidd el nekem pajzanság, félszesség, elfogad len nem véd a legbékéesebb indulat sem.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Braşov, Str. Dr. Babeş No. 1, hova a lappal kapcsolatban minden megkeresés, közlemény és pénzügyösszeg küldendő. A lapba szánt minden cikk vagy egyéb közlemény a hónap 5-ig a Szerkesztőségben kell, hogy legyen.

Magyarországon az előfizetési összeg az „Unitárius Iratmisszió”-hoz juttatandó: Budapest, V. Kobáry uca 4 sz.

